

Bevezetés

A közreadott tanulmánykötet a korábban kiadott *Filozófiai lélekgondozás: Fenomenológia – egzisztenciaanalitikus logoterápia – filozófiai praxis* című könyvem eredményeihez csatlakozik.¹ Az ott kibontott témát fejlesztem tovább, aktuális kutatási és oktatási gyakorlatomnak megfelelően. A tanulmányok, a vonatkozó szakirodalomra támaszkodva, a filozófia mint praxis problémakörét tekintik át. Mindenekelőtt a filozófia mint életforma felfogását elemzik, valamint a filozófiai-etikai elméletek érvényesülését és módszeres alkalmazásának lehetőségeit a segítőhivatások elméleti és etikai megfontolásaiban.

Az egyes tanulmányok négy határterületi téma köré csoportosulnak. Mindegyik a filozófia mint praxis eltérő megközelítéseit jeleníti meg. Az első fejezet azt a kortárs megközelítésekben is érvényesülő hagyományt elemzi, amely nem kizárólag a tudományos és világnézeti módon művelt filozófiára koncentrál, hanem a bölcsélet életet formáló törekvéseire mutat rá. Ennek megfelelően a második fejezetben közreadott tanulmányok a filozófiai indíttatású pszichoterápiás irányzatok elméleti-módszertani vonatkozásaira és bölcséleti relevanciájára kérdez rá. A harmadik fejezet, az a szociális szakmákat (szociálpedagógia/szociális munka) mint konkrét gyakorlati filozófiákat elemzi. Végül pedig az utolsó fejezet tanulmányai a filozófia és az ember kapcsolatát, valamint a humanizmus problémáit feszegetik.

A válogatott tanulmánykötet a következő fontosabb téziseket hivatott alátámasztani:

1. A filozófia XX. századi és kortárs szakirodalmában egyértelműen kimutatható a tudományos és a világnézeti filozófia mellett, a filozófia mint életforma hagyományának felelevenítése, újraértelmezése és gyakorlati lehetőségeinek számbavétele. Ezen megközelítések sajátosságai leírhatóak, tipologizálhatóak

---

¹ Sárkány 2008.

és alkalmazási területeik vázolhatóak. Ide sorolhatók a „filozófiai lelkigyakorlatok”, az „életbölcseleti” és „életművészeti” filozófiák valamint a „filozófiai praxisnak” nevezett irányzat.

2. A különböző filozófiai indíttatású pszichoterápiás irányzatok közül a Ludwig Binswanger által kidolgozott *daseinanalízis* és a Viktor E. Frankl által megalapított *logoterápia* és *egzisztenciaanalízis* kiváló példái az életmódként értelmezett konkrét filozófiáknak. Az elméleti és gyakorlati filozófia között felmerülő problémák jól szemléltethetők a fenomenológiai módszer és az antropológiai érdekeltségű filozófiák között kialakult „feszültségpontok” vizsgálata révén. Ilyen feszültség figyelhető meg Martin Heidegger ontológiai tárgyalásmódja és Ludwig Binswanger ontikus nézőpontja között is. Ludwig Binswanger a „világban-benne-lét” lehetőségeit, Viktor Frankl pedig az „élet értelmére” vonatkozó egzisztenciális kérdést állítja vizsgálódásainak középpontjába. Az így körvonalazható megközelítést „értelemközpontú egzisztenciaanalízisként”, a gyakorlati filozófia lehetséges módszereként értelmezem, amelynek szemlélete a filozófiai praxisban, a lelkigondozásban vagy a különböző pedagógiai és szociális segítőszakmákban egyaránt érvényesíthető. Binswanger és Frankl munkássága egyértelműen rámutatnak arra, hogy a filozófia gyakorlatközpontú értelmezése (*a filozófia mint praxis*) sajátos tudományos nézőpontot igényel.

3. A kortárs szociálpedagógia/szociális munka tudományos szakmaelméletei jelentős mértékben merítenek a kortárs filozófiai irányzatok eredményeiből. Tudományos megközelítésükben kimutatható a fenomenológia, a hermeneutika, a rendszer-szemlélet és a posztmodern filozófiák ismeretelméleti-etikai belátásai. Ezért a szociális szakmák elméletei, bölcseleti szempontból, konkrét filozófiáknak tekinthetők. Ennek megfelelően a szociálmunka-etika az alkalmazott etika önálló területét képezi, amely sajátos módon járul hozzá a kortárs etikai kérdések kidolgozásához.

4. Az ember meghatározásának kérdésköre elválaszthatatlan a filozófia és a vallás konkrét formáinak a tapasztalatától. Minden humanizmus mögött ideológiai, filozófiai-metafizikai vagy egy meghatározott konfesszió értelemében vett vallási szemlélet húzódik meg. Az emberi méltóság érvényesítésének és helyreállításának gyakorlatához a filozófiának komolyan kell vennie azt az értelemösszefüggést, amit a konkrét konfesszionális formákban megnyilvánuló vallás kínál fel.

A kötetben a filozófiai vizsgálódások bevett módszereit alkalmazom: Történeti és fogalmi szempontokat érvényesítő szövegértelmezés; Nézőpontok, elméletek és módszerek összehasonlító elemzése; Fenomenológiai leírás; Interdiszciplináris szempontokat figyelembe vevő vizsgálódások.

A gondolatmenet a filozófia mint praxis témakörét eltérő nézőpontok alapján vizsgálja. Az első fejezetben többek közt olyan gondolkodók munkáira támaszkodom, mint Pierre Hadot, Michel Foucault, Wilhem Schmid, Odo Marquard, Gerd B. Achenbach és Hans Krämer. Ezt követően a második fejezet a pszichoterápia és a fenomenológiai filozófia összefüggésére tér ki. A konkrét elemzések a Martin Heidegger felfogásának nyomában haladó Ludwig Binswanger pszichoterápiái *dasein*-analízisére és főleg a Viktor E. Frankl által kidolgozott egzisztenciaanalitikus logoterápia elméleti, módszertani és vallásfilozófiai vonatkozásaira térnek ki. Majd a harmadik fejezet a szociálpedagógia/szociális munka kortárs szakmaelméleteiben érvényesülő filozófiai paradigmákra mutat rá, és a szociális munkát alkalmazott etikai diszciplínaként vázolja. Az ehhez a témakörhöz tartozó tanulmányok olyan filozófiai szempontból releváns teoretikusok munkáit értékeli, mint Burhard Müller, Silvia Staub-Bernasconi és Heiko Kleve. Végül az utolsó fejezetben a filozófia vagy a humanizmus kérdésköreihez tartozó elemzések következnek. Az egyes tanulmányok Martin Heidegger, Molnár Tamás és XVI. Benedek pápa gondolatmenetével szembesítenek.

Az éppen tárgyalt témához kapcsolódó szakirodalmi hivatkozásokat lábjegyzetben tüntetem fel. Lábjegyzetben jelzem azokat a gondolatokat is, amelyek elősegítik a főszöveg témájának továbbgondolását és megértését. A gondolatmenet szempontjából fontos szövegrészeket külön bekezdésben idézem. Ha nem magyar nyelvű kiadásból idézek, a fordítás tőlem származik. A közreadott tanulmányok korábban különböző folyóiratokban és konferencia kötetekben jelentek meg. Az eredeti megjelenés helyét lábjegyzetben tüntetem fel.

A kötetet abban a reményben adom közre, hogy az egyes tanulmányok megfelelő interdiszciplináris és interprofesszionális visszhangra találnak. Hálával gondolok a Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola munkatársainak áldozatos munkájára és a Nemzeti Kulturális Alap támogatására, hiszen ezek nélkül a kötet nem jelenhetett volna meg.

Budapest, 2013. október 6.

Sárkány Péter